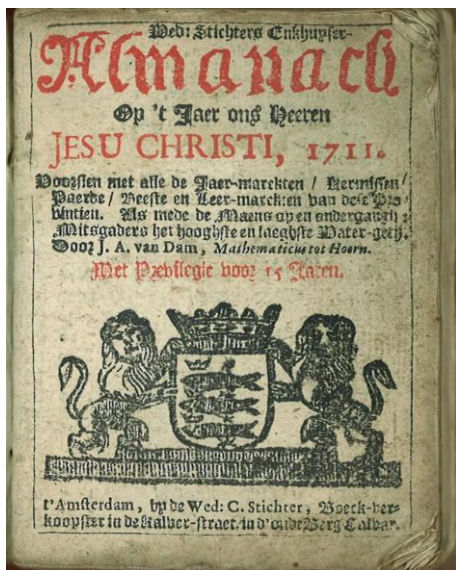

Kroniek van Schoorl, 1711
door Dirk Burger van Schoorl

Deze Kroniek van Schoorl (16 pagina's, formaat: 9 x 7 cm) is opgenomen in:
Wed. Stichters Enkhuyser almanach (...) 1711. Amsterdam, Wed. C. Stichter.

Bibliotheek: 82 D / 1711

Transcriptie: transcriptiewerkgroep Regionaal Archief Alkmaar, 2011.

Van deze uitgave is ook een gemoderniseerde transcriptie gemaakt door Marijke Joustra, Regionaal Archief Alkmaar. Samen met afbeeldingen van de originele pagina's is hiervan een digitaal bladerboek vervaardigd:

http://issuu.com/archiefalkmaar/docs/bladerboek_schoorlder_kroniek_1711

Het Schoorlder
KRONYCXKEN,
Waer in verthoont wert, hoe over eenige
hondert Jaren, veel Steden en Dorpen, by en om
Wieringen waren, en meer andere vreemde en
wonderlijcke Geschiedenisse, dewelcke alle meest
in dit Noorder-Quartier zijn voor gevallen.

Van nieuws oversien en verbeterd, door
DIRCK BURGER van Schoorl, Cherurgijn,

t' Amsterdam, by de Wed. C. Stichter.

Anno 42. Heeft de Keyser Claudius Holland de eerstemaal doen Bedijken.

301. Is Winckel, Beren – broeck of Bennen - broek, Opdijk ende Wijnes gebout.

333. Is de Zijpe de eerstemaal ingebroken en heeft 1200 Jaer verdroncken gelegen.

In 't selfde Jaer is de West-wouder Kerk gesticht. Die tegenwoordigh noch staet, volgens het uytwijzen van haer Brieven die sij in de Troebel verloren hebben.

334. Is Schagen geboudt (een Dorp met Straten, in statsmanieren, met een Slot) gelijk men in een Verscen in een uyt gehouwen Steen wel eer gesien hebben Konnen lesen.

Schagen playsant, in Noort-Holland, is hier gelegen, een Dorp seer out, is al gebout, doemen 334 schreven.

723. Als de koninck Radbout hem in het Dorp Houcwoud ofte Hooghwoud soude laten Doopen, van de Bisschop Wolfranus, vraeghde hij waer sijn Voor-vaderen mochte wesen. De Bisschop antwoorde: datse al te samen in de Helle waren. Radbout de Koninck dit hoorende, heeft terstont sijnen Voet uyt de Vonte getrocken, seggende: ick wil oock bij de meesten hoop zijn. Ende heeft alsoo het h.Doopsel versmaet: maer drie dagen daer na heeft de Duyvel hem de hals gebroken tot Medenblick op het Casteel.

743. Is Warmenhuysen en Huysduynen geboudt en Huysduynen wiert eertijds Oudendorp genaemt.

760. Wiert het Dorp Schoorl (dat door oudheyt vervallen was en doen ter tijd Rel genaemt wierde) door de heer Radboudt, den eersten Heer van Egmont, opgeboudt: hij was een seer geleert Man en beminde de Geleertheyt uyttermaten en liet tot Rel een School funderen en bestelder een goede Leer-meester in, die in de Grammatica en meer andere vrije Konsten ervaren was om alsoo de Geleertheyt voort te planten. En hier komt het van daen waerom dit Dorp't School te Rel, School-Rel ofte soo als men nu seyt Schoorl noemt.

993. Is in de Zuyt-Kaegh bij de Weere be-noort-westen het Dorp van Winckel een Born-put ofte Fonteyn ontsprongen op het Gebedt van de Grave Arnolt van Holland, die alhier met sijn Volk gecampeert lag om tegen de Vriese slaegs te gaen en drincken gebreck hadde en is huyden noch in wesen, gelijck ick selfs gesien en gesmaect hebbe.

1057. Quam op Amelant een Ael drijvende die wel 18 Voeten langh was.

1062. Was

1062. Was het Dorp van Petten noch een Karspel Dorp versien met een Moder-kercke.

1168. Vergaderde Graef Floris de III op een harde Vorst in de Winter een groot leger tot Schoorl om de Vriesen eens de broek op te nestelen omdat sij Alckmaer drie mael verbrant hadde. Eenige van des Graven Edele tegen de Graven raet zijn door nieuws gierigheyt verder gegaen om der Vriesen landen te besien. Maer in het wederom keeren met de roof liepen sij meest in de klem, want de Vriesen lagen onderwegen in de Riet-bosschen ontrent Burgh hoorn, de Zijp en bij St. Marten op haer te loeren.

1170. Is Winckel en Nethdorp, Nieuudorp ofte Nierop verbrant tot weder wraek van Graef Floris, zijnde twe van de Vriesen beste Dorpen.

1203. Ada de XII Gravinne van Hollandt wiert in dit Jaer in hegtenisse geset op het Eylant Texel en is daer in gestorven.

Op dit Eylant Texel zijn geen mollen oyt geweest, zijnde dit het Eylants aengeboren natuer.

1250. Omtrent deze tijdt ging men nog van Medenblick of Enkhuyzen tot Staveren in Vrieslant, over het Landt de Kreyl. Doch de Gaten van 't Vlie en Texel wijder wordende is in 't Jaer 1400 een vrije Vaert voor bij Stavoren en Enkhuyzen in de Zuyder zee gekomen, dat maer een Sloot plagh te wesen.

1285. Den 14 december (andere seggen 1288) was het sulcken grooten Storm dat al de Dijken in Noord-Hollandt en West Vrieslant door braken. Het gemeen gevoelen is dat in dese Storm het Lant is verdronken daer nu de Zuyder Zee is. In 't kort daer is sulcken ellent geweest, datter (behalven andere jammeren) verdroncken in deese Quartieren wel 80000 Menschen.

1286. Heeft Graef Floris, soo ras dat Water gevallen was (tot versekerigh sijner Landen en tot beschut van de Stadt Alckmaer) in der haest doen maken vijf Kastelen, als Eenigen-burgh tusschen Krabbedam en St. Maerten maer is 14 Jaer daer na wederom verwoest) Nieuudorp, Nieuwburch bij de halve Maen tot Outdorp, daer de ruyne van de stuck Muers noch uyt steeckt, gelijk ick gesien hebbe. Middelburgh dicht be Zuyden de Munnicke-brug nu geheel vernietight. Ende 't Kasteel Medenblick (dat wat vervallen lagh) deede hy repareren.

1296. Den 27 Juny is gebracht tot Alckmaer in 't Choor van d Kerck het Ingewant van Graef Floris in een verheven Tombe met de roode leeuwen rontom beset in 't gele Velt ende huyden (soo als ick gesien hebbe) kan men dit boven op de Tombe in een Marmersteen noch lesen.

Hier

Hieronder is 't Ingewant, van Graef Floris van Hollandt.
Verslagen van Heer Gerrit van Velsen. Anno 1296, den 27 Juny.

1297. Is Enckhuysen verbrant.

1303. Den 13 Maart snachts is de Hoofd- en MoederStadt Vronen (der West-vriesen) verraden, tot een buyt gegeven ende verbrant.

1316. Wierde de ereste Huysen tot Hoorn geset.

1350. Heeft de Pest over de Werelt soo geraseert dat de Levendige niet macktigh genoeg bijna waren, om de Dooden te begraven.

1378. Is der Schelling verbrant door de Hollanders.

1395. Schrijft een seeker Latijnsche kronyck van een onbekende Autheur: zijn de Zeegaten tusschen het Vlie en Texel door het geweld van het perssende hoogh-water en hooge Vloeden in gebrooken mitsgaders oock het vaste Land tot de Zuyder-Zee toe omtrent Medenblik en Enckhuysen, soo dat (seyt hij) dan te weten in 't Jaer 1296 Texel, Vlieland en Wieringen eerst eylanden geworden zijn. Waer de Zee nu is hebben gewoond de Marsaten en de Sturionen, de welcken van Dorpen en Vlecken seer wel versien waren. Gelijk ick selfs aen veel oude en vervallen Muragie gesien hebbe. In 't Jaer 1678, den 6 en 7 November, bij occasie van seker laeg Tij, wij waren met ons tween op de plaetse Grebbe genaemt, alwaer wij veel Geraemte van Menschen hebben gevonden. Doots-hoofden en Schinckels lagender bij duysende. .De Muragie van de Kerck was van Duyvesteen . Wij vonden der oock mede verscheyde soorten van gebacken Potten en andere snuisteringe, het welcke wij mede namen. Oock hebben wij verscheyde Schinckels en Doodts-hoofden mede genomen. Dese antiquiteyten heb ick tegenwoordigh noch in huys.

Nota. De Stadt Grebbe heeft gelegen aen 't Eymer-Swin, zijnde omtrent een uur gaens van het Nieuwediep op de Helder, Oost Zuyd-Oost aen. Soo de Schrijvers geloof hebben soo soude men kunnen schrijven datter bij de 20 Steden en Dorpen hebben gelegen, als Grebbe (als wij aenstonts verhaelt hebben); Terdorp, het welck in het Zuyd-West van Grebbe heeft gelegen, alwaer men noch een Muer kan sien die wel 24 voeten breed en wel 50 Roeden lang is, misschien wel langer, maer wij konden hem niet langer na speuren door dien hij te diep onder 't sant liep, Alhier worden oock dagelijcx ten Westen noch verscheyde Dooden begraven van de Helder en Huysduynen. Lamoer heeft gelegen tussen Lammer-Schagen en Wieringen. Almer heeft gelegen be Noorden Almerdorp aen de Medenblicker dijck. Schilphorn heeft gelegen dicht bij de Nieuwe-sluys in de Wieringer-waert. Leeuwenhoorn heeft gelegen in de oude Zijp op groot
Keyns.

Keyns. Gousend heeft gelegen be Oosten het Dorp Winckel in Zee en meer andere Plaetsen, die door langheyt van tijden haer Namen zijn verduystert.

Door het inbreken van de Dijcken van de Zijpe zijn veel Menschen geweken na Valckoog, Schagen, Keyns en andere Plaetsen uyt vreesse van sulcken in breuck, die haer dochte dat door de zwakheyt der Dijcken eens moeste geschiede. Als het Lant aldus verdorven en op veel Plaetsen met Water overstelpt was, soo worde in dees tijd op de bequaemste Plaetsen omtrent Schagen by verscheyden Personen Vliebergen ofte Hooghten gemaect om huysen op te Bouwen en te Wonen, welcke eenige tot dese tijdt haer Namen na de Persoonen behouden diese gehooght hebben. Als 't Jalle: heeft de Hooghte ofte Beemte van 't Jalle-wal gemaect.

Sijn Suster Aef stichte Avendorp en sijne Broeder raemde Barsingh werf.

Dese voorszeyde 't Jalle hadde een Soon geheten Lotaris. Die heeft Tjardorp gemaect, van Grate is Groote wal gemaect.

Nesa een weduwe van Schagen maeckte aen de Noord-zijde van Schagen de Nes. Haer broeder Wybe maeckte Wybe-werf.

Haer andere Broeder Huypkte geheten maeckte de Hoep.

Luthe maeckte Luthewal. Daer na isser noch een Dijck gemaect in 't Noorden van Schagen de Keynse genaemt. Het beste ofte drooghste dat van de groote Keynse is over gebleven.

1403. Is ontrent Edam een Meer-min gevangen. Die van Haerlem versogten de Stat Edam om die te krijgen, 't welck haer toegelaten wiert: tot Haerlem leerden sijse spinnen en Broodt eten.

1413. Is de Dijck bewesten Medenblik (genaemt de Vrie-Zee-dijk) eerst gemaect en de Landen wierde mede voor de eerste mael op haer onkosten gestelt. Voor desen wasser een kleyn Cadeyckje. Daer na wierder een Dyecken van Wier gemaect, zijnde twee Voet breed, soo dat de Mayers die in 't Velt stonden te mayen, daer men gemaelijk konde over heen sien.

1415.

1415. Is Houtwoude ofte Hooghtwoude een Heerlijkheit geworden.

1416. Zijn de haringh-buysen de eerstemael uyt Texel gevaren om Haringh te vangen. Gevangen zijnde singen de Matrosen gemeenlijk:

Na geen sieckte Wij nu vragen. Hier is onse Medecijn

Die ons qualen kan verjagen. Hier moet opgedronken zijn.

1421. Op St. Elisabeths nacht brack de Dijck bij Petten door. Door een hooge Water vloet doen dese Dijck (daer de Kerck aen stont) begon te breken en wegh te stroomen. Soo is eyndelijck de Kerck mede neder gestort en in Zee gevallen. Daer wel 400 menschen ingevloden waren, verhopende op de vastigheit des Kerks en meende bewaert te wesen. Maer ten bate niet en alsoo te samen onnosel verdronken.

1426. Vergaderde eenige Schepen van Vrouw Jacoba wegen, omtrent Wieringen ende quamen onverhoets tot Enckhuysen daer sij (alsoo het middag was) veel goede Borgers van de tafel namen, tot de 100 toe. En onthoofde se alle.

Dese wreetheyt en mogte niet ongestraft blijven want als se 't Jaer daer na weder op Zee quamen, soo wierden sij van de Steden Schepen voor Wieringen aengetast en genomen na een hevigh gevecht. En hebben het Volck meest verslagen, buyten boort gegooyt en gevangen. Jonckheer Willem van Brederode wiert selfs met eenige Gevangenen tot Enckhuysen binnen gebracht, alwaer korts daer na van dese gevangenen in de 80 onthoofte wierden.

In dese Kermer-loop van 't voors. jaer hebben die van Alckmaer haer Banier verloren omtrent Woglem, die tot Hoorn aen 't Verwulft van haer Prochie-kerck 56 jaer hing. Die van Alckmaer hebben in 't Jaer 1482 met 2500 Man sterck, Hoorn ingenomen en haer Banier wederom gehaelt.

1430. Is de Limmer-meer Bedijckt.

1440. Is de Konst van Boeck Drucken gevonden tot Haerlem door Laurens Jansz. Koster.

1461. Is de St. Martens- Kerck gebout.

1464. Extract uyt het On-kost boeck der Stadt Hoorn als volgt.

Eerstelijck de Burgermeesters hebben verteert op het Stadt huys ten tijde als de Heer Charlos daer Present was 3 stuyvers.

Ende daer na noch eens Present den selven Heer op het Stadt huys 3 stuyvers 8 penningen.

Noch hebben de voortseide Burgermeesters op Paes-avond doe men Kerckmeesters, Waerdijns en andere Officieren koos, een Maeltijdt gehad

gehadt met Bier en Wijn, daer in verteert wierde 1 gulden 10 stuyvers.

Noch doe men 3 Misdadigers rechten soude, die op Raden gestelt wierde, gehaelt 16 Mengelen Rinse Wijn, de Stoop tot 1 stuyver 4 penningen bedraeght te samen 1 gulden, 4 stuyvers.

Item geschoncken aen de Heer Dijck Graef en Waerschappen met een Maeltijdt, de Wijn daer onder gerekent 18 stuyvers.

Noch aen Mr. Pieter Pensionaris tot sijn Salaris gegeven 26 Schilden, tot 14 stuyvers het stuck bedraeght 18 gulden, 4 stuyvers.

Item, de voortseide Pensionaris gereyst van Stadswegen, van de Stadt Hoorn tot Avenhorn koste 10 penningen.

Van Avenhorn een Schuyt gehuert op Alckmaer koste de vragt twee stuyvers.

Van Alckmaer op Haerlem koste van vracht een stuyver 4 penning.

Van Haerlem op Leyden koste de Vracht 2 stuyvers.

Van Leyden op den Haeh 1 stuyver 4 penningen

1470. Den 9 juny is de eerste Steen aen de St. Laurens oft Grootte-Kerck tot Alckmaer geleijt en is in 5 Jaer vol bout, en staat van de stompe Toorn van Egmont op- Zee net 2519 en een halve roet.

1477. Op Barbaren dagh was tot Schoorl een Leger vergadert voor de Graef van Hollandt de welcke nae Schagen trocken, om Heer Aelbrecht van Schagen te vangen en hebben hem in hechtenisse geset in den Haegh, om sijn Rebellye.

1489. Quamen der eenige Kapers tot Petten en hebben het Dorp geplondert en de Schouts huys in brant gesteken.

1493. Was 't alhier een seer heete Somer. Daer op volghde een seer groote pestelentie.

1507. Quamen veel Storm winden en een hooge Water vloed, soo datter verscheyde Dijcken en Dammen quamen door te breken en verscheyden Menschen en Beesten verdroncken.

In de Stadt van Enckhuysen was 't Water soo hoogh, dat daer een geladen Schuyt met koeyen is door de Kerck gevaren.

1513. Wiert de Burgermeester van Enckhuysen Franciscus Fredericksz. tussen Purmerent en Hoorn vermoort. Ter sake van dese Moort wert het noch het Boeve pat genaemt.

1517. Hebben de Gelderse, West-vriesen veel moetwil en boosheyten aen gerecht met branden en rooven. Sy namen Medemblick stormenderhant in, sloegen der vele doot en rantsoende de andere en staken de Stadt in de brant, maer het Slot niet. Sij trocken op den selfde dagh voort en verbrande Opperdoes en Twisck. Mitwout (alsoo doen een weynig Gelt veel geacht wierde) wert om 50 Gulden verschoont.

schoont, 't welck de Pastoor noch opschoot, want sy soo veel Geldt bij malkander niet konde krijgen. Van daer gingen sij na Swaegdijk, Keeren, Berkhout, Avenhorn en Ursem rovende en brandende al gaende voort: quamen oock tot Alckmaer verbranden het Ritsevoort.

Nota. In dese en omtrent dese tijd was het gemene Volck omtrent Schagen en in gantsch Noordt Hollant seer eenvoudigh en slecht in haer huijs houdinge en kleedinge. Sij gingen meest met Hulften en Klompen, de Vrouwluy met Stompelinge om de Kuijten en met Basuijnen aen haer Voeten. In 't geheele Dorp van Langedijck waren geen meer dan 2 a 3 paer Schoenen, dewelcke gespaert wierden. Wanneer de Burgermeesters na den Haegh trocken en op reys zijnde, hadde yder sijn eygen Knoppeldoek met Eeten in de Diessack De Vrouluy wossen haer Lijnwaet (in plaets van Zeep) met Duyvestront. Alsoe haer Kap soude setten en haer op toyen, keke in een Water-pot ofte in een Emmervol Water. Tot Schoorl kocht men op de Maendaegsche Weeck-marckt een Sack Tarrv voor 12 stuyvers, een Sak Rogh voor 8 stuyvers, de Sack Koorn of Garst 4 stuyvers, 33 Eyeren voor een stuijver, drie Kop boter voor een stuyver. Het Mael-loon van een Sack was een Oortje. Als een Man tot Schoorl met de Spa of Graef hadde gehaect soo hadde hij drie groot verdient, een Huys-timmeman hadde geen meer als 2 stuyvers op sijn eygen kost daegs en een Snijder 1 stuyver, waer uyt men wel bespeuren kan dat het Gelt in oude tijden seer sober is geweest.

1518. Bedreef groote Pier veel moet wil op de Zuyder-Zee.

1519. Is op de Keyns by de oude Zijp een Kapel gebout door Jodocus Heer van Schagen en Garbrant Cornelisz. Prochiaen van St. Christoffels-Kerk tot Schagen. Ter oorsake van seker houten Beelt dat aen de Zee dijck quam spoelen en van een Schip was af gebroken door een storm ofte Kanons Kogelen wiert in een Put (die aldaer tegenwoordig nogh is) afgewassen en van het Wier dat daer om hingh gesuyvert en schoon gemaect. En eyndelick is dit houten Beelt van de H. Maria in het Kapel gebracht, en op geciert met grote solemniteyt. Dese voors. Put heeft die Heiligheyt noch behouden (soo de Pauz gesinde seggen) van het afwassen, en gaen alle Jaren noch te Bedevaert na hetselve.

1522 Quamen de Gelderse-vriesen met 20 Zeyn Schepen op Texel. Brantschattende t selve voor 10000 Philips Guldens.

Vandaer zeylde se na het Eylant Wieringen en berovende 60 Huysen en dwongen haer af 3500 Philips Guldens. En hebben eenige Personen zes Gyselaers medegenomen.

1525. Wiert

1525. Wiert het Choor van de Warmenhuijser Kerck geschildert door Johannis Schorelius dien kostelijcken Schilder.

1528. Den 24 April worde geleyt den eersten Steen aende Vriesche poort tot Alckmaer.

1531. Den 19 September quam de Koninck van Denemarken tot Alckmaer en was daer twee nachten met veel Volk. En toogh van daer Zuyd aen en quam na 13 dagen weder en passeerde met veel Volck door de Stadt en toog des ander daeghs na Medenblick om van daer weer Scheep te gaen na sijn landt.

In 't selfde Jaer, is Willem Wiggertsz. Doops-gesint van Barsingerhorn gevangen na Schagen gebracht en aldaer na 8 dagen Gevangenis op het Soldt onthooft.

1550. Den 1 Augusti is de Paep sijn kindt tot Wieringen gestorven. Alsoo ick op een oude Steen, leggende noch tegenwoordigh in St. Hipolis Kerck, hebbe gelesen; genaemt Ziewert Pietersz. Nepos.

Doen ick tot Wieringen was, hebbe ick gesien en gelesen ten Huysse van Mr. Robbert, de welkse noch in Huys heeft Brieven die 1200 Jaren oudt zijn.

Op 't Eylant Wieringen worden noch huyden verscheyde Diamanten gevonden. 1553. Is de Zijpe Bedijckt.

1555. Is de Egmonder en Berger-meer Bedijckt.

1559. Heeft een Borger tot Hoorn, genaemt Elbert Varskarn (alias) de Graef, een reukeloos wet-spel uyt gevoert; te weten dat hy selver een Schuyt soude toerusten en dat van vier koe-huyden om daer mede te varen van Hoorn na Dantzik, sonder eenige hulpe als alleen een kleyn Hondeken by sich te hebben. Hij sijn Reys volbragt hebbende, verkocht sijn Schuyt aldaer tot een vreemdigheid aen eenige Koop luyden die 't aen den Konink van Polen vereerde. Dewelcke het voor een wonder te Krakou in de Hoofd-Kerck ter eeuwiger gedachtenisse heeft doen hangen. 1560. Is de Dael of Ael-meer Bedijckt.

1561. Is de Vroonder-meerbedijckt.

1566. Is de Achter-meer bedijckt.

1570. Is Sybrant Jansz. Pastoor tot Schagen in de Zijpe gevangen,(om dat hij tegen het Pausdom predickte) den 3^e May in den Waegh verbrant.

Den 1 November, zijnde de Alderheyligenvloet brack de Zijp in door de Sane dijck by Petten. 't Water liep 13 voeten hoog, de Zout keeten bij Petten wierden neergesmeten Op 't Hont bos en 't Oog en op Huysduynen is 't Water doorgebroken: aen de oude Vriesse Zee-dijk sag men Bed en Bulster drijven. De Menschen quamen 10 a 12

by

by malkander aen drijven, elk riep berg, berg, maer de een keek na de ander niet om, daer spoelden omtrent 80 Huysen weg en daer verdroncken wel 200 Menschen, de Paerden, Koeyen en Schapen verdroncken in groote menigte, want het was nacht. Somma: de Zijp dreef dus twee geheele Winters en een Somer.

...1572. Kon men voor een Spies een Koe koopen.

...1573. Komt Capiteyn Krok met eenig volk van Schagen door Langedijk trecken en droncken zijnde, grijpt onderweeg een Priester, snijdt hem sijn een Oor af in Outcarspel en 't ander bij de Krommebrug en bij de Zuyder-brug sijn Neus, hij bint hem aen sijn Paerts staert en sleept hem soo langhs de straet, door steekt hem in Broeck op Langedijk, maer dees Booswigt is gevat doen hij weder tot Schagen quam en wier door bevel van Joncker Dirck Sonoy tot Schagen op 't Slot onthooft.

Den 21 Augusti wiert Alckmaer seer strengelijck beleyt door Frederico de Toledo, soe dat daer niemant uyt ofte in mocht; den 18 september daer aen volgende hebben sij van smorgens ten vijf uren tot na de middag ten drie uren met 20 metalen stucken seer vreesselijck geschoten 2300 schooten, daerna hebben se vierdalf uur op de Vriessche poort en Roode Toorn gestormt met drie reyse ververschinge van Spanjaertsen Walen, maer zijn van de Borgeren en Soldaten als oock van Vrouwen, Maegden en Jongers seer mannelijck afgeslagen met Wapenen van Ketel-stenen, sident Kalkwater, brandende geteerde Hoepen die sij de Spanjaerts om de hals wierpen.

1574. In february quamen de Spanjaerts op Wessanen aensetten. 't selve plunderende en verbrandende. Soo was een sekere Huysman die sich met geen ding ter werelt bekommerde dan alleen hoe hij sijn Moeder best mochte redden, alsoo hij van geen slede was voorsien, sette hij haer op een Berry en een touw daer aen doende sleept hij die oude Vrouw over 't IJs, maer van eenige Spanjaerts achtervolgt zijnde, ontslipte haer onder een Wal in 't riet. Als sij daer bij quamen. vonden sij een oude Vrouw op een Berry sittende, verlieten haer weder, de Soon stende op en trok wederom aen en sleept sijn oude Moeder voor de Wester poort tot Hoorn, zijnde vier uren gaens.

...1575. Op St. Claesdagh is de Zijp de tweede mael ingebroken.

...1577. Is eene Lambert Gerritsz. van Oude nierop om verscheyde doot-slagen en andere quade daden tot Nieuwe-niedorp onthooft.

...1580. Den 6 april tegen den avont heeft men alhieren in geheel Noort-hollant een Aerbevinge gevoelt en oock op de Noort zee.

1581. Is de kerk van het oude Kalans- Oogh afgebroken en na het nieuwe Oogh gebraht.

In dit

In dit Jaer is de Heyloo'er meer Bedijckt.

1591. Is de Slod gaert ofte Slootjer meer Bedijckt.

1595. Den 2 April zijn uyt Hollant de vier eerste Schepen naer Oost-Indien 't Zeyl gegaen, onder 't beleyt van Cornelis Hout man.

1597. Is de Zijpe voor de derde mael wederom Bedijckt, de Dijck tusschen Petten en 't Oog wiert eerst dicht gemaect en doen de Dijck van 't Ooghmergat of na de groote Weel toe en daer na de Slicker Dijck, daer twee houte Sluysen in gemaect wierde: pas dicht gemaect zijnde, is in September van 't selfde Jaer weder in gebroken neffens de groote Weel, soo dat het water wel acht voeten hoogh liep, de houte Sluys spoelde meest wech, de Slicker Dijck kreegh veel gaten, maer aenstonts weder gemaect, soo dat de Zijp dit jaer van opmaken, meer dan 400.000 Guldens heeft gekost.

Den 10 augusti van't selfde jaer wiert der eerste Steen geleyt aen de Waeghs Thoorn tot Alckmaer.

1607. Is de Wog-meer en Beemster meer bedijckt.

1608. Is de Wieringer-waert bedijckt.

1609. Den 6 April is het twaelf Jarigh Bestant begonnen.

1610. Is door een hooge Water vloet de Beemster-meer en de Wieringer-waert ingebroken, maer wierden beyde aenstonts weder dicht gemaect.

In dit Jaer hebben de Staten geresolveert het Koe-gras langhs over te Bedijcken, dit besluyt wiert bij der hant genomen en dese Dijck die tegenwoordigh de Santdijck genaemt wort, wierde gemaect in de tijdt van twee Maenden.

1614. Zijnder op Huysduynen 36 huysen verbrant in twee uren tijds. Den 18 October zijn in Calans Oogh 18 huysen met 6 Boeden verbrant.

1618. Den 30 October is tot Warmenhuysen een Verken geslacht en worde een Slangh gevonden daer de Nier behoorde te leggen en hadde de Nier meest opgegeten, leefde ettelijcke dagen en wiert gemeten vierdalf voet te wesen.

1619. Den 18 Augusti isser een vreesselijcken Hagel gevallen tot Oude en Nieuw Niedorp en oock tot Winckel.

In dit jaer Wierder een Os tot Hoorn met de krans om de hals geleyt die swaer woeg 2460 pont.

1620. Wiert de Purmer-meer Bedijckt.

In 't selve Jaer heeft de Graeflijckheyt het Kerkhof van de Stadt Vronen (nu St. Bancras) verkocht ende voort besteeft om tot slegt

lant

lant te maken. uyt de fondamenten van de Kerck zijn wel 60 Tonne Duyve steen met veel andere Stenen gevonden, als ook vier Stenenkisten. Noch hebben sij gevonden een oude Lantaren met groote menigte van Mensche benen die noch glat en sterk waren.

1622. Den 12 February wiert tusschen Schoorl en Bergen onder de Galg onthoofd Jan Harcksz. van de Vennik out ontrent 25 Jaren en dat om twee doetslagen die hij gedaen hadde. Hij heeft selver van hem in 't Vangenhuis een Lietje gemaect en door een Schepen van Bergen laten in druk gaen.

1623. In oogst maent is door ongeluck buyten Monnickendam een kruye molen gesprongen. Drie Menschen lieten het leven en twee deerlyck gequest

1623. In den Herfst en 1624. isser een seer Dieren tijdt geweest alsoo dat een sak Rog voor 9 gulden verkocht worde. De Steden verbooden dat men geen Graen of Broodt van haer soude uyt voeren en het eene dorp verboot het aen 't andere: maer God vesagh het alsoo datter veel Rog uyt Vranckryck quam.

1623. Worde de Beemster kerck gemaect.

1624. Worde tot Petten de Nieuwe Honsbos dijck gemaect, weynigh binnen het oude, welck oude Honsbos doen in gebroken is den 19 december 1624. En 't water worde tegen 't nieuwe gekeert, maer van het Darp van Petten worde bij na hondert huysen wech genomen.

1625. Wiert de Huyge waert en Wormer meer bedijckt.

1628. Ontrent May heeft men de Dorpen langs de Duyn en Zee strant op 't geweer doen setten, door vreesse van de Duynkerckse Zee roovers. Waer op dat de Boeren tot Schoorl bij de Pel/t/i in slagh order gestelt wierden.

1628. In September is voor de Bahia de Tedes los Sanctos de Silvervloot (300 Tonne Gouts waerdigh) van den Generael Pieter Pietersz. Heyn veroverd.

1629. Een seer heete drooge Somer zijnde, worde den Bos belegert en de Spanjaart quam op de Veluwe, nam Amersfoort in: waer door dat hier de seste Man up moste doch met vrijwilligh Volck elck drie Gulden daeghs, makende alhier groote vreesse.

1630. Is de Schager waert meer Bedijckt.

1631. Is de groote Stenen Schut sluis in de Slicker dijck gemaect.

1632. Wiert de groote sloot van de Zijp tot Koedijck opgegraven. In dit Jaer is de Schermermeer Bedijckt.

1634. 34.

1634.35.36. en 37. Gingh de wonderlijcke Tulp handel in Hollant seer in zwangh, want men kreegh voor een tulp 2500 Guldens.

1637. Tusschen den 20 en 21 Augusti, 's nachts is in de Wieringer waert bij het Nat wege een huys door Donder en Blixem in de brant geslagen en is met Hoy, Zaet, Menschen en Beesten verbrant. De doot gesenghde Lichamen zijn ter Grave bestelt en waren de eerste die in de Wieringer waerts Kerck begraven zijn.

1639. Den 16 Augusti zijn tot Nierop bij het Stadt huys negen Huysen afgebrant.

1641. Op Pinxter Dinghsdaghs zijn tot Oude Nierop op de Horn seven Huysen afgebrant.

1641. Den 4 October quammer een levendige Potvis op de Oogmer strant dryven, de welcke veel smeer uyt spoogh. Hij was 68 voten langh.

1643. Is de Stern meer Bedijckt.

1648 Met het afkondigen van de Vrede, ja op den selfden dag gaf de Heere terstont een stercke ples regen, de welcke met een schrale koude en suere Lucht soo langh aen hielt dat in veel Quartieren het gantsche lant in 't midden van de Somer onder Water wierde geset. En de Vruchten des Velts of t'eenemael verrotten en verdorven of genoegsaem vergaen uyt het Water wierde gevist, soo dat dit Jaer het Regen Jaer wierde genaemt.

1649. Hadden wij aen d'andere zij een dor en onvruchtbaer laet Jaer en brandende drooghte. Het koorn wiert toe geschroeyt en verbrant. Het Gras verdorde, de Beesten loeiden om voeder en bromde na water, maer daer was niet. In July zijn tot Winckel bij 't Stadt huys acht Huysen afgebrant: waert op gevolght is dat alle Huysen staende in de Banne van Nieuwe Niedorp moeten een Leeren Emmer hebben en is noch alle Jaren van de Schepenen de Schouw daer over. Omtrent July isser bewesten Nierop op 't Sijdt-wint een Paepschen Bisschop komen preken, waer op dat die van de Schout en Schepen gestoort zijn en daer is groote moeyten uyt ontstaen alsoo dat het Preeck-huys om gehaelt en geruineert is geworden en de Paeps gesinde veel Geldt gekost heeft.

1652. Is de Kerck op Kolhorn en op de Sijdt-wint gemaect.

1653. Den 10 Augusti geschiede de Zee-slag tusschen ons en de Engelse, daer Tromp doot bleef.

1654. Zijn de Strijck-molens en de sluys tusschen Kolhorn en Winckel gemaect, waermede dat de Schager en Niedorper-Cogge van malkander afgescheyden zijn met een Verlaet in de Kromme-gou al soo dat nu elck sijn uytwateringh heeft. In het delven tot dese Stryk-

mo-

molens isser een Geraemte van een Walvis of Pot-vis gevonden in de Ban van Winckel. Het Geraemte hangt en leyt noch tegenwoordigh aen het Voor-huys van Jan Wilt op Lutje-winckel. In dit selve Jaer den 6 January is 't vermaerde Dorp Rijk meest afgebrant.

1658. Heeft Aecht Garbrants, wonende in de Abbekercker-weert een kindt alleen gebaert. De Bueren nieuwsgerigh zijnde om het selve eens sien, alsoo de selve Vrouw noch twee Kinderen aldus gekregen en begraven hadde, sonder dat yemant van de Bueren, Vrienden of Man oyt een kint gesien hadde, zijn door last van de Schout op gegraven in de Zijpe-carspels Kerck. Het eerste Kindt hadde al 4 a 5 Jaren begraven geweest en was (in de plaets van een Kint) een Varkens Reusel met een Doot-kleet in 't Kisje geleyt. Het tweede Kindt was een Kats-vel, dat gevuld was met lappen, en hadde ontrent twee Jaer begraven geweest. En het derde Kint was het Lichaem gemaectt van een Stock-vis, het Hoofd van een Blaes gevult met een Kool, de Armtjens van Beulingen, de Staert van de Stok-vis was omgekromt en opgesneden in plaets van de Voeten.

1660. Den 12 December smorgens weydet een vreeselijcke Noordwesten Wint, waer door veel Schepen vergingen en veel Huysen schadeloos wierde: dese Winter heeft het bijna niet gevoren, maer veel Storm-winden gehadt.

1664. Den 29 April is een licht gesien als een Vier-pijl over al de 17 Provincien. Den 20 en 21 December is in Hollant veel IJsel gevallen, dat veel Boomen door de swaerte braken.

1665. Den 13 en 14 July geschiede de bloedige Zee-slag tuschen de Engelse en Hollanders, daer de Admiraal Opdam sprongh.

1666. Den 18 Augusti, de Engelse voor 't Vlie gekomen zijnde, hebben op de Schelling 450 huysen Huysen en 150 Koopvaerdij Schepen verbrant. Den 22 Dito zijn tot Petten gebleven, 5 Schuyten die na Engelandt om Haring te vangen zeylden met 29 Man, dewelke na lieten 75 Weesen.

1667. Den 16 Maert begon het te Vriesen dat men de 17 dito over 't IJs mochte en men cegt over al tot den 25 en 26 Maert, maer 27 dito was 't al temael wegh. Den 6 May worden de Huys lieden gemonstert en van 13 moest er een uyt, dag met vrijwillig Volk voor 28 stuyvers daegs: sij gingen den 30 May na de IJssekant, maer Vijant naderende sonder eenig tegen stant, zijn de huys-lieden weder gekeert. Den 13 July gingh een een geroep dat de vijant op de Wal was, waar door alle Bewapende van alle Dorpen op trocken, maer geen Vijant vernemende, doch hadde vour de Wal geweest. Ondertussen

most

most oock Wacht gehouden woeden, langhs de Zee-dijck van de Oude en Nieuwe-sluys, Kolhoorn, Winkel, Eerswoud, Medenblik, etc.

Den 6 Augusti heeft Isaac Haring-huysen bevonden de Hooghste Schoorler-duyn te zijn (door meetinge) 221 voeten. Dese Schoorl-duyn is het Theatrum van 't gansche Noord-hollandt (alias) Westvrieslant, want van sijn steyle kruyn kan men de Wester-toorn van Amsterdam sien en de Kruys-kerk van Haerlem. Oock mede de seven Steden van 't Noorder-quartier als Hoorn, Enckhuysen, Medenblik, etc. en de Eylanden als Wieringen en Texel.

1673. Den 21 Augusti is door de Hollanders weder een seer groote Victorie ter Zee tegen de France en Engelsche bevochten.

1674. Den 9 Maert is de Vrede met Engellant gesloten. Den 15 May zijn der eenige Boere Wagens na het Prince Leger gegaen. Den 1 Augusti is in een gedeelte van Vrankrijck, Spaense Nederlanden, Hollant en meer andere, soo een schrickelijcken weer geweest als noyt in dese Landen geweest is.

1675. Den 4 en 5 November was hier een groote Water-vloet alsoo de Dijck be-Westen Hoorn door brak. En oock alarm over de Noord-dijck van Eerswoud tot Medenblik, welke Dijk gehouden worde. Maer het Water van be-Westen Hoorn quam tot aen de Langereys en aen de Swaeg-dijck, waer over dat een groten alarm was, te meer om dat de Vloet nog de tweede mael verhief, op den 5 December, alsoo dat het Gat be-westen Hoorn dat al gestopt was, weer door gebroken is, het welk op de Langereys met geweld gekeert is. Maer Swaegdijck is ingebroken den 21 December, waer mede dat het heele Lant ten Zuyden meest onder 't Water stont: alsoo dat hier op gevolght is dat de Swaegh-dijk verhoogt en verbetert is: en oock de Langereys in 't Jaer 1678. tot een hoogen swaren Dijck gemaect en met Schut-deuren op 't eynde aen Veenhuysen, in plaetse van een Dam gemaect.

1676. Den 2 November wiert tot Winckel onthooft een Borger genaemt Keyn Dit.

1677. Heeft Trijn Kors een Maeght, woonende aen de Bos-weg in de Zijpe, in anderhalf Jaer niet gegeten, maer dronck alle dagen een Emmer vol Way of Karn-melck. Ten lesten haer Volck hongerigh siende eten eyst een Beschuyt en eet een beet of twee en leyt hem weder neer. Dit alle dagen in het werck stellende heeft een Weeck langh over de Beschuyt gegeten en heeft aldus beginnen te eten en leeft tegenwoordig in goede gesontheyt. Noch heb ik diergelijk Vrouws Persoon gesien in de Leye bij 't Niedorper-verlaet, genaemt Guertje Cornelis, de welcke in 20 Jaer niet hadde gegeten, maer met drincken en Koe-nat suppen, onder hielt sij het Lighaem mede.

1678. Den

1678. Den 15 April is Dirck Reyers. tot Kolhorn gestorven, de welke met een boos opset niet wilde eten een heeft alsoo 66 dagen geleeft eer hij de Geest gaf. Het scheen even wel of hij noch op het laest eten begeerde maer hij was te veer heen en kondet ook niet deur krijgen.

1679. Den 5 February sou een Vrou in de Wieringer waert (op een Morgen-stont) water uyt haer Put halen, die met een Decksel toe lag: bij de Put komende om te putten set sij de kaers omtrent anderhalf voet van de Put af en haelt het Deksel op. Opgehaelt zijnde vliegt de Put aenstonts in de brant en vliegt de Vrou over 't aengesigt en verbrant 't hayr van haer Hooft. Sij verbaest zijnde, laet 't Decksel vallen en met een was de Vlam geblust. Ook mede zijnder noch 4 a 5 Huys-luyden in deselve Waert geweest die getuygde haer Putten mede in de brant geweest te zijn. Den 2 Augusti heeft de Schout op Texel hem selver (in sijn eygen Huys) met 5 wonden door steken.

1680. Zijnder seer veel Menschen uyt het midden van ons Vaderlant weggerukt door vierige Sieckte en brandende Koortsen: etc. En in 't laetst van November hebben wij alhier een Comeet gesien in 't Oost staende en is den 3 December weder verdwenen dogh men heeft hem op den 26 December savonts weder gesien in 't West, met een Staert van wel 60 Graden lang dewelke seer vierig en brandig was. Dese voors. Comeet en konde 'snachts sijn Roede niet onder den Horisont verbergen, maer wierde den geheelen nacht bij ons gesien al was de Comeet onder. Maer in 't Jaer 1681 in February is hij wederom verdwenen: naderhant is de Comeet wederom gesien den 9 Maert en oock mede den 21 April

...1681. Den 17 Juny zijn 25 Kreupels van Kolhorn t' zeyl gegaen na Griete Ziel ontrent twee uren van de Stadt Embden, om aldaer Water uyt een Put te halen 't welck haer alle soude gesont maken soo sij meende, maar quamerder van daen soo als sij daer na toe waeren gegaen.

1682. Zedert Christus Geboorte tot nu toe zijn der 119 oprechte Cometen gesien. En van 't begin der Werelt tot nu toe omtrent 300 Cometen gesien.

1683. Was het een seer harden Winter gelijk in den Jare 1608. Het vroom soo sterck dat men van Kamper duyn af (en de gantsche Hollantse Zee-kust langhs) geen Water konde bekennen. Ook mede (dat te verwonderen is) vroom een Visschers Galjoot van de Helder in de Noordzee op de Bree-veertien soo vast dat se rontsom het galjoot over 't IJs liepen.

EYNDE.